

SVEUČILIŠNI RAČUNSKI CENTAR
Zagreb

**Mrežni servisi:
Gopher**

Pripremila: Marija Maletić

Copyright (C)
Sveučilišni računski centar, Zagreb

Lipanj 1993., Verzija 1.0

Sadržaj

Zašto mrežni servisi ?	1
Poznatiji mrežni servisi	2
Client-Server model	3
Što je Gopher ?	4
Gopher client i Gopher server	5
Kako aktivirati Gopher client ?	6
Sustav izbornika	7
Funkcijske tipke	8
Što može reprezentirati linija izbornika ?	9-10
Primjer jednostavne Gopher strukture	11-13
Što sve može sadržavati direktorij u Gopher strukturi ?	14-15
Tipovi najčešćih Gopher objekata	16
O Gopher linkovima	17
Kako u Gopher sustav ugraditi objekt tipa 1 ?	18
Kako u Gopher sustav ugraditi link na objekt tipa 1 ?	19
Kako u Gopher sustav ugraditi objekt tipa 0 ili I ?	20
Kako u Gopher sustav postaviti link na objekt tipa 0 ?	21
Kako u Gopher sustav postaviti link na objekt tipa I ?	22
Kako u Gopher sustav postaviti link na objekt tipa 8 ?	23
Pretraživanje Gopher prostora	24
Waisindex - 'para' format	25
Waisindex - 'dash' format	26
Kako indeksirati ?	27
Indeksiranje - napomene	28
Indeksiranje - primjer	29
Struktura direktorija na CARNet čvorovima	30
Struktura izbornika na CARNet čvorovima	31-32
Instalacija Gophera na CARNet čvorovima	33

Zašto mrežni servisi ?

- Razvoj svjetske akademske mreže dovodi do ekspanzije resursa dostupnih preko mreže.
- Prosječan korisnik ne može pratiti taj rast bez dodatnih alata koji će mu omogućiti lociranje i dohvati mrežnih resursa.

Poznatiji mrežni servisi

- Pregledavanje mrežnih resursa:
  - ▶ Gopher
  - ▶ World Wide Web (WWW)
  - ▶ Hyper-G
- Pretraživanje indeksiranih kolekcija dokumenata:
  - ▶ Wide Area Information Server (WAIS)
- Pretraživanje mrežnih resursa:
  - ▶ Archie
- Servisi za komunikaciju korisnika koji imaju zajedničke interese:
  - ▶ Netnews
  - ▶ Listserv

Client - Server model

■ SERVER

Software instaliran na nekom računalu u mreži koji prima zahtjeve i automatski šalje odgovore

■ CLIENT

Software instaliran na lokalnom računalu koji koristi resurse tog računala i koji može komunicirati sa serverom instaliranim na istom ili nekom drugom računalu u mreži

■ CLIENT-SERVER MODEL

- ▶ Korisnik komunicira s clientom preko 'user friendly' sučelja
- ▶ Client šalje korisnikov zahtjev serveru i pri tome koristi standardizirani format tzv.
PROTOKOL
- ▶ Server šalje odgovor clientu u standardnom formatu
- ▶ Client interpretira odgovor servera i na odgovarajući način ga prezentira korisniku

Što je Gopher ?

- Gopher je distribuirani mrežni servis koji Vam omogućava kretanje kroz širok spektar mrežnih resursa na jedinstven i intuitivan način.
- Informacije su sadržane u ASCII (tekstualne informacije) ili binarnim datotekama (slike, zvuk). Datoteke su organizirane unutar strukture direktorija.
- Gopher korisničko sučelje bazira se na sustavu izbornika koji prate tu strukturu.
- Dodatno, direktoriji mogu sadržavati linkove na datoteke, direktorije i servise na istom i drugim računalima u mreži, što sustav čini distribuiranim.
- Gopher je public domain software. Postoji za različite platforme, a nastao je i dalje se razvija na University of Minnesota. Gopher koristi client-server model.
- Za instalaciju na CARNet čvorovima Gopher je priredio student ETF-a, Mario Viljac.

Gopher client i Gopher server

- Da biste mogli pristupati informacijama koje nude Gopher serveri u svijetu potrebno je da na Vašem računalu bude instaliran Gopher client software.
- Da biste mogli ponuditi svoje informacije svijetu potrebno je da na Vašem računalu bude instaliran i Gopher server software.

Kako aktivirati Gopher client ?

- Gopher client aktivirati ćete tako da napišete:

gopher [hostname]

gdje je hostname IP broj ili ime računala s čijim Gopher serverom želite komunicirati

- Ukoliko ne specificirate *hostname* Vaš Gopher client uspostaviti će komunikaciju s lokalnim Gopher serverom
- Primjeri:

gopher carnet.hr

gopher 161.53.3.8

gopher gopher.unt.edu

gopher grgur.ifs.hr

gopher diana.zems.etf.hr

Sustav izbornika

Kada uspostavite komunikaciju s bilo kojim Gopher serverom uči ćeće u jednostavan sustav izbornika.

Primjer:

Internet Gopher Information Client v1.1

Hrvatski jezik - Croatian Language

- > 1. O Gopher-u u Hrvatskoj.
- 2. O CARNet-u/
- 3. Aktualne novosti, obavijesti i događaji/
- 4. Lokalne informacije - Sveučilišni računski centar/
- 5. Lokalne informacije - Drugi CARNet čvorovi/
- 6. Pretraživanje po CARNet informacijskom prostoru/
- 7. Informacijski servisi u Hrvatskoj/
- 8. Informacijski servisi u svijetu/
- 9. Promjena jezika - Change the Language/

Press ? for Help, q to Quit, u to go up a menu Page:1/1

Funkcijske tipke

- **<Down Arrow> / <Up Arrow>**
Prelaz na slijedeću/prethodnu liniju izbornika
- **<Page Down> / <Page Up>**
Prelaz na slijedeću / prethodnu stranicu izbornika
- **<u>**
Izlaz na prethodni nivo izbornika
- **<m>**
Izlaz na glavni izbornik
- **<Return>**
Odabir linije izbornika na koju pokazuje strelica -->
- **<O>**
Prikaz i mijenjanje opcija
- **<=>**
Prikaz tehničkih podataka o objektu kojeg reprezentira tekuća linija izbornika
- **<q>**
Izlaz iz Gophera uz prethodno pitanje

Što može reprezentirati linija izbornika ?

Na kraju svake linije izbornika nalazi se simbol koji Vas informira o tome što ta linija reprezentira

Najčešći Gopher objekti reprezentirani su slijedećim simbolima:

- **"/" - Direktorij**

Generira se novi izbornik.

- **"." - Tekstualna datoteka**

Ispisuje se sadržaj datoteke. Ukoliko pritiskom na tipku <q> prekinete ispisivanje datoteke Gopher će Vam ponuditi tri dodatne mogućnosti:

- ▶ slanje datoteke mailom (<m> tipka)

- ▶ spremanje datoteke na lokalni disk (<s> tipka)

- ▶ ispis datoteke na lokalni printer (<p> tipka)

Što može reprezentirati linija izbornika ?

- "**<Picture>**" - **Slika**

Prikazuje se slika. Ime programa za prikaz slika potrebno je specificirati u opcijama u polje "Image Viewer" (podrazumijevo se odgovarajuća hardwareska podrška).

- "**<Bin>**" - **Binarna datoteka**

Binarna datoteka sprema se pod odgovarajućim imenom na Vaš lokalni disk.

- "**<?>**" - **Pretraživanje**

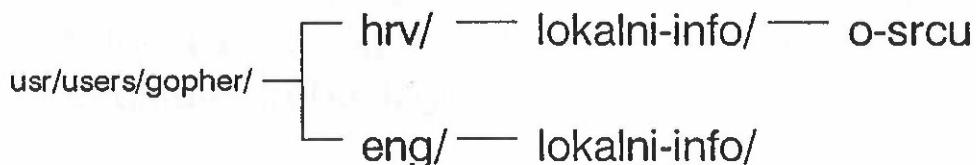
Ulazi se u pretraživanje. Pojavljuje se prozor u koji trebate upisati svoj upit.

- "**<TEL>**" - **Drugi mrežni servisi**

Privremeno se napušta Gopher i ulazi se u drugi mrežni servis.

Primjer jednostavne Gopher strukture

Jednostavan primjer Gopher strukture:

Prirodni sustav izbornika:

Internet Gopher Information Client v1.1
srce20.srce.hr

- > 1. eng/
2. hrv/

Press ? for Help, q to Quit, u to go up a menu   Page:1/1

Internet Gopher Information Client v1.1
hrv

- > 1. lokalni-info/

Press ? for Help, q to Quit, u to go up a menu   Page:1/1

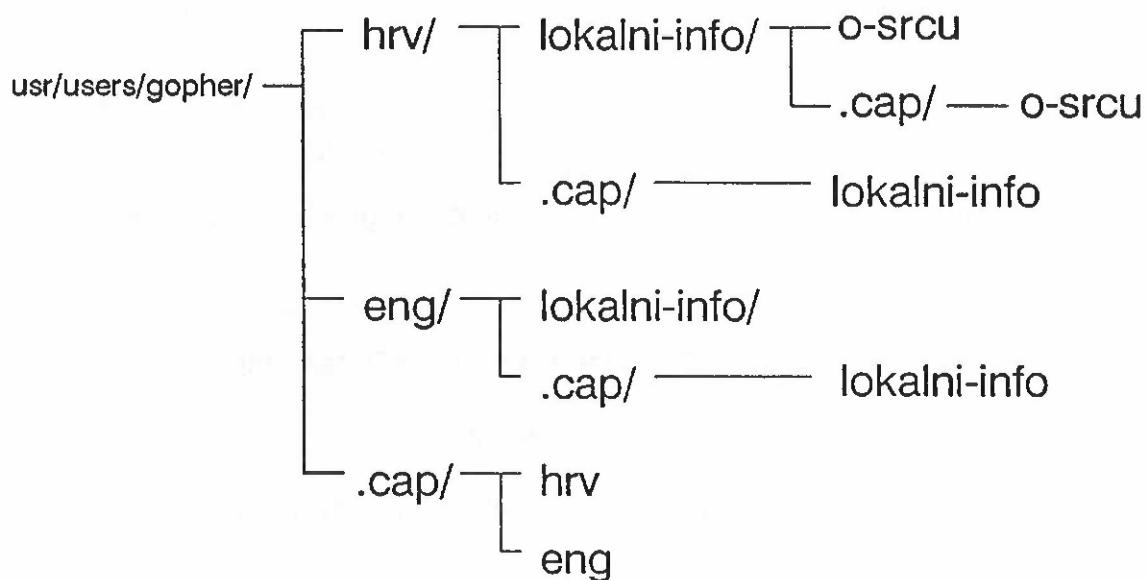
Internet Gopher Information Client v1.1
lokalni-info

- > 1. o-srcu.

Press ? for Help, q to Quit, u to go up a menu   Page:1/1

Primjer jednostavne Gopher strukture

Ako želite da da tekst na linijama izbornika bude različit od naziva datoteka i direktorija, struktura treba izgledati ovako:

U datoteci u `.cap` direktoriju specificira se dgovarajući tekst i eventualno redni broj pripadne linije izbornika:

Npr. `/usr/users/gopher/.cap/hrv`

Name=Hrvatski jezik
Numb=1

Primjer jednostavne Gopher strukture

Rezultat prethodnog postupka je ovaj sustav izbornika:

Internet Gopher Information Client v1.1

srce20.srce.hr

- > 1. Hrvatski jezik/
2. Engleski jezik/

Press ? for Help, q to Quit, u to go up a menu   Page:1/1

Internet Gopher Information Client v1.1

Hrvatski jezik

- > 1. Lokalne informacije - Sveučilišni računski centar/

Press ? for Help, q to Quit, u to go up a menu   Page:1/1

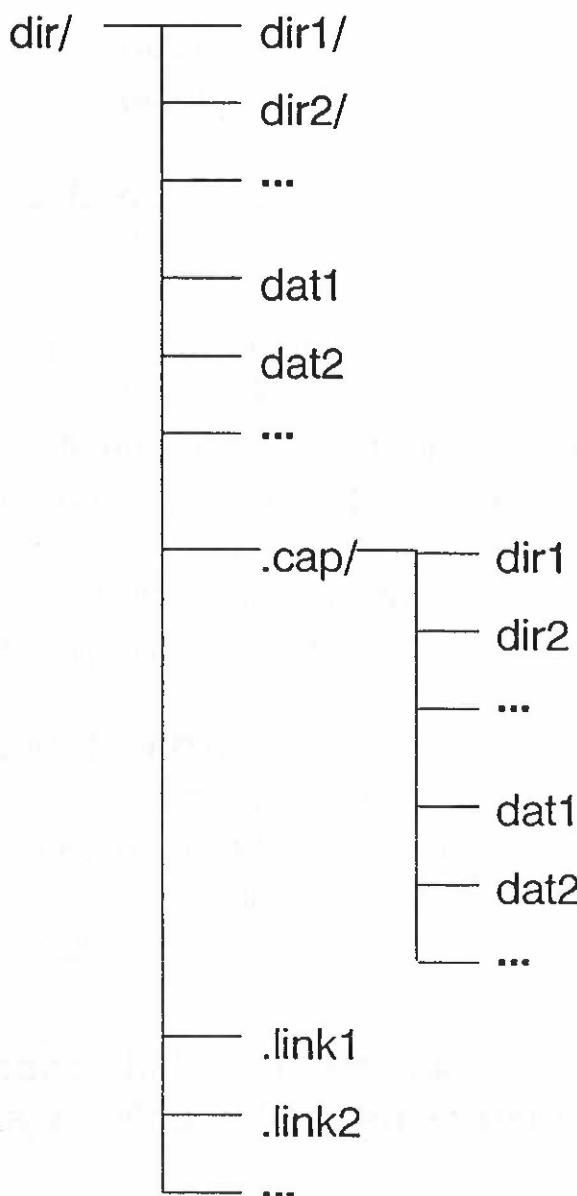
Internet Gopher Information Client v1.1

Lokalne informacije - Sveučilišni računski centar

- > 1. O Sveučilišnom računskom centru.

Press ? for Help, q to Quit, u to go up a menu   Page:1/1

▶ Što sve može sadržavati direktorij u Gopher strukturi ?

Napomena: Direktoriji su označeni znakom "/"

Što sve može sadržavati direktorij u Gopher strukturi ?

- ***dir1/, dir2/, ...***
Poddirektoriji
- ***dat1, dat2, ...***
ASCII ili binarne datoteke
- ***.cap poddirektorij***
Za svaki direktorij / datoteku u Gopher strukturi Gopher server provjerava da li u .cap direktoriju postoji datoteka s istim imenom. Ako postoji, iz nje se čitaju parametri koji određuju dalji postupak s pripadnim direktorijem / datotekom
- ***Link1, Link2, ...***
Gopher linkovi su datoteke čiji naziv počinje točkom, a pokazuju na datoteke, direktorije i servise locirane na istom ili drugim računalima.

Gopher linkovi i datoteke iz .cap direktorija imaju točno određenu strukturu.

Tipovi najčešćih Gopher objekata

- **0**
Tekstualna datoteka koja će biti ispisana
- **1**
Direktorij iz čijeg će se sadržaja izgenerirati izbornik
- **7**
Indeksna datoteka po kojoj će se pretraživati
- **8**
Telnet session
- **9**
Binarna datoteka
- **I**
Slika (u nekom od formata gif, pcx, tiff, jpg)

O Gopher linkovima

Struktura Gopher linka: **Name=niz-znakova**

Numb=redni-broj

Type=tip-objekta

Path=selektor

Port=broj-porta

Host=ime-računala

- **niz-znakova**

Tekst koji piše na pripadnoj liniji izbornika

- **redni-broj**

Redni broj linije izbornika (nije obavezno)

- **tip-objekta**

Tip Gopher objekta

- **selektor**

Način dohvata objekta + put do objekta

- **broj-porta**

Broj porta (70 - default port za Gopher)

- **host-name**

IP broj ili naziv računala na kojemu se objekt nalazi

Kako u Gopher sustav ugraditi objekt tipa 1 ?

- Kreirati direktorij na odgovarajućem mjestu u strukturi
- Ukoliko ne postoji direktorij .cap na istom hijerarhijskom nivou u strukturi, kreirati ga
- U .cap direktoriju kreirati datoteku čiji je naziv jednak nazivu direktorija i u nju, prema prijašnjim uputama upisati:

Name=*niz-znakova*

Numb=*redni-broj*

Napomena:

Drugi i treći korak nisu obavezni

Kako u Gopher sustav ugraditi link na objekt tipa 1 ?

Primjer:

Link na direktorij o-carnetu koji se nalazi na
smile.srce.hr

.o-carnetu:

Name=O CARNet-u
Numb=2
Type=1
Path=1/hrv/o-carnetu
Port=70
Host=smile.srce.hr

Kako u Gopher sustav ugraditi objekt tipa 0 ili tipa 1 ?

- Kopirati datoteku u odgovarajući direktorij
- Ukoliko ne postoji direktorij .cap na istom hijerarhijskom nivou u strukturi, kreirati ga
- U .cap direktoriju kreirati datoteku čiji je naziv jednak nazivu datoteke koju ugrađujemo u Gopher sustav i u nju, prema prijašnjim uputama upisati:

Name=*niz-znakova*
Numb=*redni-broj*

Napomena:

Drugi i treći korak nisu obavezni

Kako u Gopher sustav ugraditi link na objekt tipa 0 ?

Primjer:

Link na tekstualnu datoteku *o-gopheru* koja se nalazi na *smile.srce.hr*

.o-gopheru:

Name=O Gopher-u u Hrvatskoj
Numb=1
Type=0
Path=0/hrv/o-gopheru
Port=70
Host=smile.srce.hr

Kako u Gopher sustav ugraditi link na objekt tipa I ?

Primjer:

Link na sliku *rain.jpg* koja se nalazi na računalu *smile.srce.hr*

.rain.jpg:

Name=Slika

Type=l

Path=9/hrv/lokalni-info/dokumenti/slike/rain.jpg

Port=70

Host=smile.srce.hr

Kako u Gopher sustav ugraditi link na objekt tipa 8 ?

Primjer:

Link na bazu podataka ISIS koja se nalazi
na računalu *olimp.irb.hr*

.isis:

Name=Monografije IRB
Type=8
Path=/S/S
Port=23
Host=olimp.irb.hr

Primjer:

Link na WWW koji se nalazi na računalu
info.cern.ch u Švicarskoj

.www:

Name=World Wide Web
Type=8
Path=
Port=
Host=info.cern.ch

Pretraživanje Gopher prostora

- **Veronica** je software koji omogućava pretraživanje Gopher izbornika. Koristeći Veronicu možemo naći ono što tražimo bez da pregledavamo meni po meni više Gopher servera.
- **Waisindex** je program koji nam omogućava da kreiramo indekse jednog ili više tekstualnih dokumenata. Takve indexe možemo ugraditi u Gopher sustav kao objekte tipa 7 i po njima pretraživati.

Waisindex - "para" format

- Dokument se promatra kao kolekcija poddokumenata. Poddokumenti su unutar dokumenta odvojeni praznom linijom. Naslov poddokumenta je njegova prva linija.

Primjer:

Marko Marić

Institucija: Sveučilišni računski centar

Adresa: Josipa Marohnića bb

Telefon: 510-099 / 48

Internet adresa: Marko.MarićSrce.hr

Područje rada: Računalne mreže

Ivana Ivanović

Institucija: Sveučilišni računski centar

Adresa: Josipa Marohnića bb

Telefon: 510-099 / 44

Internet adresa: Ivana.IvanovićSrce.hr

Područje rada: Nastava i konzultacije

Petra Petrić

Institucija: Sveučilišni računski centar

Adresa: Josipa Marohnića bb

Telefon: 510-099 / 55

Internet adresa: Petra Petrić

Područje rada: Informacijski sistemi

Waisindex - "dash" format

- Dokument se promatra kao kolekcija poddokumenata. Poddokumenti su unutar dokumenta odvojeni linijom crtica "-". Naslov poddokumenta je prva linija ispod linije crtica.

Primjer:

Marko Marić

Institucija: Sveučilišni računski centar

Adresa: Josipa Marohnića bb

Telefon: 510-099 / 48

Internet adresa: Marko.Marić@srce.hr

Područje rada: Računalne mreže

Ivana Ivanović

Institucija: Sveučilišni računski centar

Adresa: Josipa Marohnića bb

Telefon: 510-099 / 44

Internet adresa: Ivana.Ivanović@srce.hr

Područje rada: Nastava i konzultacije

Petra Petrić

Institucija: Sveučilišni računski centar

Adresa: Josipa Marohnića bb

Telefon: 510-099 / 55

Internet adresa: Petra.Petrić

Područje rada: Mrežni informacijski sistemi

Kako indeksirati ?

waisinex

-d ime-indeksa [-a]
[-t "format"]
ime-datoteke

- -d ime-indeksa
Ovom opcijom specificira se naziv datoteke u koju se spremi indeks
- -a
Ova opcija se specificira kada želimo dodavati u već postojeći indeks
- -t "format"
Ukoliko imamo dokumente tipa "para" ili "dash" specificirati ćemo -t "para" odnosno -t "dash".
- ime-datoteke
Naziv datoteke koju indeksiramo.

Indeksiranje - napomene

- Waisindex izgenerira osam datoteka s različitim ekstenzijama i zadanim imenom. Te datoteke dobro je 'sakriti' u neki nevidljivi direktorij
- Zbog toga možemo uvesti konvenciju da takve datoteke spremamo u direktorij **.index** koji ćemo kreirati na svakom mjestu u hijerarhiji gdje je potrebno
- Da bismo indeksiranu datoteku (skup datoteka) ugradili u Gopher sustav potrebno je na odgovarajućem mjestu kreirati link za **objekt tipa 7**

Indeksiranje - primjer

U direktorij */hrv/lokalni-info/djelatnici/.index/* iskopirajmo datoteku djel tipa "dash" i indeksirajmo:

```
waisindex -d djel-ind -t "dash" djel
```

U direktorij */hrv/lokalni-info/djelatnici* postavimo link na kreirani indeks:

Name=Djelatnici - Pretrazivanje

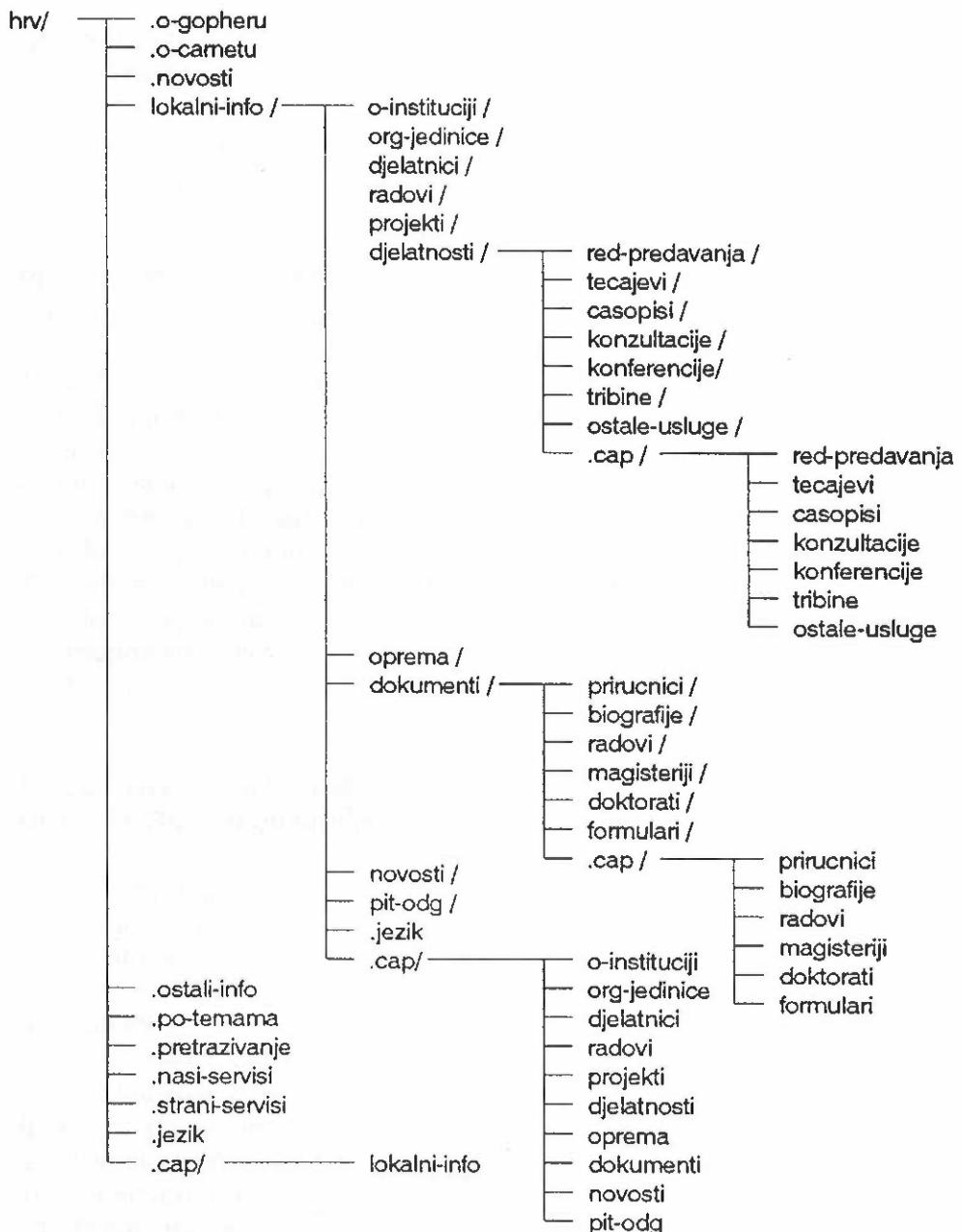
Type=7

Path=7/hrv/lokalni-info/djelatnici/.index/djel-ind

Port=70

Host=smile.srce.hr

Struktura direktorija na CARNet čvorovima

Struktura izbornika na CARNet čvorovima

NULTI NIVO

DIREKTORIJ /usr/users/gopher/

1. Hrvatski jezik/	hrv/
2. English language/	eng/

PRVI NIVO - HRVATSKI JEZIK

DIREKTORIJ /usr/users/gopher/hrv/

1. O CARNet Gopher-u/	.o-gopheru
2. O CARNet-u/	.o-carnetu
3. Novosti, obavijesti, događaji/	.novosti
4. Informacije - <u>Naziv institucije</u> /	lokalni-info/
5. Informacije - Drugi CARNet čvorovi/	.ostali-info
6. Informacije po temama	.po-temama
7. Pretraživanje po CARNet informacijskom prostoru/	.pretrazivanje
8. Informacijski servisi u Hrvatskoj/	.nasi-servisi
9. Informacijski servisi u svijetu/	.strani-servisi
10 Promjena jezika/	.jezik

DRUGI NIVO - INFORMACIJE Naziv institucije

DIREKTORIJ /usr/users/gopher/hrv/lokalni-info/

1. O <u>Naziv institucije</u> /	o-instituciji/
2. Organizacijske jedinice/	org-jedinice/
3. Djelatnici/	djelatnici/
4. Radovi - Bibliografske reference/	radovi/
5. Projekti/	projekti/
6. Djelatnosti i usluge vanjskim korisnicima/	djelatnosti/
7. Raspoloživa oprema/	oprema/
8. Razni dokumenti/	dokumenti/
9. Novosti, obavijesti i događaji/	novosti/
10. Odgovori na često postavljana pitanja/	pit-odg/
11. Promjena jezika/	.jezik

Struktura izbornika na CARNet čvorovima

TREĆI NIVO - DJELATNOSTI I USLUGE VANJSKIM KORISNICIMA DIREKTORIJ /usr/users/gopher/hrv/lokalni-info/djelatnosti/

1. Red predavanja/	red-predavanja/
2. Tecajevi/	tecajevi/
3. Publikacije, casopisi, bilteni/	casopisi/
4. Konzultacije/	konzultacije/
5. Konferencije/	konferencije/
6. Tribine/	tribine/
7. Ostale usluge/	ostale-usluge/

TREĆI NIVO - RAZNI DOKUMENTI DIREKTORIJ /usr/users/gopher/hrv/lokalni-info/dokumenti/

1. Prirucnici, skripta, udzbenici/	prirucnici/
2. Biografije/	biografije/
3. Vazniji radovi/	radovi/
4. Magistarski radovi/	magisteriji/
5. Doktorski radovi/	doktorati/
6. Razni formulari	formulari/

NAPOMENA

Gopher administratori na CARNet čvorovima administriraju drugi i niže nivoe (direktorij lokalni-info)

Za ostalo se brine centralni Gopher administrator na SRCU

Instalacija Gophera na CARNet čvorovima

- U direktoriju **/usr/local/gopher/** nalaze se datoteke:
  - ▶ **gopher** - Gopher client
  - ▶ **gopherd** - Gopher server
  - ▶ **gopher.conf** - Konfiguracijska datoteka
  - ▶ **gopher.hlp** - Help tekst
  - ▶ **waisindex** - Indeksiranje dokumenata
  - ▶ **xv** - Image Viewer
  - ▶ **gopher.log**
- U direktoriju **/usr/bin/** postavljeni su simboli ~ ki linkovi na programe **gopher**, **waisindex** i **xv**
- Pokretanje Gopher servera:

```
/usr/local/gopher/gopherd -c -C
  -l /usr/local/gopher/gopher.log
  -u gopher
  /usr/users/gopher
```